

## სასამართლო პრაქტიკა

### ► 1 – 5/2021

**ამორალურობის დამატებითი ელემენტის საჭიროება გარიგების იძულებით დადებულად მიჩნევისთვის**

**1. იძულებით დადებული ყველა გარიგება ატარებს ამორალურობის ელემენტს. თუმცა, იძულებით დადებული გარიგების ამორალურ გარიგებად მიჩნევისათვის აუცილებელია ამორალურობა უკავშირდებოდეს არა მხოლოდ იძულებას, არამედ რაიმე დამატებით გარემოებას.**

**2. როდესაც სახელმწიფო უსასყიდლოდ იძენს ქონებას და გარიგება მოგვიანებით სადავო გახდება, მტკიცების ტვირთი არის სახელმწიფოზე: მან უნდა დაადასტუროს, რომ გარიგება დაიდო ნების თავისუფალი გამოვლენის პირობებში და იგი არ ეწინააღმდეგება სკ-ის 54-ე მუხლის მოთხოვნებს.**

**3. სკ-ის 54-ე და 976-ე მუხლების საფუძველზე გარიგების ბათილად ცნობისას ხანდაზმულობის ვადა არის 10 წელი.**

**(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)**

*სკ-ის 54-ე და 976-ე მუხლები*

*საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2020 წლის 24 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე № ას-10-2020*

### **I. ფაქტობრივი გარემოებები**

კომპანიამ სარჩელი აღძრა ქუთაისის მუნიციპალიტეტის საკრებულოსა და ქუთაისის მუნიციპალიტეტის მერიის წინააღმდეგ და მოითხოვა 16/11/2007 წელს დადებული უძრავი ქონების ჩუქების ხელშეკრულების ბათილად ცნობა და სადავო ორ უძრავ ქონებაზე კომპანიის

მესაკუთრედ აღიარება. კომპანია სადავო ფართებს სარგებლობაში ფლობდა ჯერ კიდევ 1996 წლიდან. 08/01/2001 და 12/02/2007 წლების ქუთაისის მუდმივმოქმედი კერძო არბიტრაჟის გადაწყვეტილებებით კი კომპანია ცნობილ იქნა სადავო ფართების მესაკუთრედ. თუმცა 16/11/2007 წელს კომპანიის დირექტორსა და ქუთაისის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს თავმჯდომარეს შორის გაფორმდა ჩუქების ხელშეკრულება, რომლითაც კომპანიამ სადავო ორი უძრავი ქონება უსასყიდლოდ საკუთრებაში გადასცა ქუთაისის მუნიციპალიტეტს. ჩუქების ხელშეკრულების დადებას წინ უძღოდა ქუთაისის მუნიციპალიტეტის მხრიდან სასამართლოში სარჩელის აღძვრა ქუთაისის მუდმივმოქმედი არბიტრაჟის ხსენებული გადაწყვეტილებების ბათილად ცნობისა და ქონებაზე საკუთრების უფლების ქუთაისის მუნიციპალიტეტისათვის გადაცემის მოთხოვნით. ამასთან, სისხლის სამართლის გამოძიების ფარგლებში დადგინდა, რომ დასახელებულ საარბიტრაჟო საქმეებში არბიტრმა ჩაიდინა სისხლის სამართლის დანაშაული და თაღლითური სქემის გამოყენებით დააკარგვინა საკუთრება სადავო უძრავ ქონებაზე. არბიტრაჟის გადაწყვეტილების ბათილად ცნობის საფუძველით დაწყებული სამართალწარმოება კი შეწყდა, რამდენადაც კომპანიამ ქონება ნებაყოფლობით გადაუფორმა ქუთაისის მუნიციპალიტეტს და ამ უკანასკნელმა გამოიხმო სასამართლოში წარდგენილი სარჩელი. კომპანია წინამდებარე საქმეში მიუთითებდა, რომ ქონება განიკარგა პროკურატურის წარმომდგენელთა მხრიდან განხორციელებული იძულებისა და მუქარის საფუძველზე. შესაბამისად, მოსარჩელე ითხოვდა ჩუქების ხელშეკრულების ბათილად ცნობასა და სადავო ქონებაზე კომპანიის მესაკუთრედ აღიარებას.

მოპასუხეებმა სარჩელი არ ცნეს და მიუთითეს, რომ საწარმომ სადავო ქონება საკუთარი

ნებით გადაუფორმა მუნიციპალიტეტს. ამასთან, ადგილი არ ჰქონია მოსარჩელეთა მიმართ იძულებას ან მუქარას. კომპანიამ სადავო ქონებები საკუთრებაში მიიღო არბიტრის დანაშაულებრივი მოქმედებების შედეგად, რაც დადასტურდა სისხლის სამართლის საქმეზე კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით. ამასთან მოპასუხეებმა მიუთითეს მოთხოვნის ხანდაზმულობაზეც.

ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. თუმცა სარჩელი სადავო ქონებების დაბრუნების ნაწილში დააკმაყოფილა ქუთაისის სააპელაციო სასამართლომ. სააპელაციო სასამართლომ საქმეში მოწმედ დაკითხული პირების ჩვენებების საფუძველზე დადგენილად მიიჩნია მოსარჩელის მიმართ იძულებისა და მუქარის ფაქტის განხორციელება. სააპელაციო სასამართლომ განმარტა, რომ ჩუქების ხელშეკრულება ყოველთვის ეფუძნება გამჩუქებლის განსაკუთრებულ პატივისცემას დასაჩუქრებულის მიმართ. წინამდებარე საქმეში კი ამგვარს ადგილი არ ჰქონია, პირიქით, ჩუქება პროკურატურის მუშაკების მხრიდან მომდინარე მუქარის საფუძველზე დაიდო. სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ დადებული გარიგება იყო ამორალური სკ-ის 54-ე მუხლის შესაბამისად, ამიტომ მასზე უნდა გავრცელებულიყო არა იძულებით დადებული გარიგების შეცდომისათვის დადგენილი ერთწლიანი შეცდომის ვადა, არამედ ხანდაზმულობის ათწლიანი ვადა. შესაბამისად, სასამართლომ გარიგება ბათილად ცნო.

## II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ დააკმაყოფილა ქუთაისის მუნიციპალიტეტის მერიისა და საკრებულოს საკასაციო საჩივრები, გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება და მოსარჩელის მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარი განაცხადა. საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ გარიგების იძულებით დადების შემთხვევაში მისი საცილობის შესაძლებლობას ადგენს სკ-ის 85-ე მუხლი. ამასთან, იძულებით დადებული გარიგება თავის

თავში ყოველთვის მოიცავს ამორალურობის ელემენტს. თუმცა, თუკი მართლსაწინააღმდეგო იძულებას დამატებით ახასიათებს გარკვეული ელემენტები, დასაშვებია გარიგების ამორალურად კვალიფიცირება სკ-ის 54-ე მუხლის შესაბამისად. კერძოდ, თუკი ამორალურობის მომენტი გამოიხატება, მხოლოდ პირის იძულებაში, მაშინ სახეზეა სკ-ის 85-ე მუხლით გათვალისწინებული იძულებით დადებული გარიგება. სკ-ის 85-ე მუხლის პარალელურად სკ-ის 54-ე მუხლის მე-3 ვარიანტის გამოყენებისთვის აუცილებელია, ნების მართლსაწინააღმდეგო დათრგუნვიდან გამომდინარე, უზნეობას დაემატოს ამორალურობის დამოუკიდებელი ელემენტი. ამასთან, როდესაც გარიგების მონაწილე მხარე არის სახელმწიფო, რომელიც უსასყიდლოდ იძენს გარკვეულ ქონებას, სასამართლო სპეციალურად ამონმებს რამდენად შეესაბამება აღნიშნული სკ-ის 54-ე მუხლით გათვალისწინებულ გარიგების მორალურობის კრიტერიუმს. საკასაციო სასამართლოს განმარტებით სკ-ის 54-ე მუხლის მიზანია გარიგება არსებითად არ არღვევდეს ერთი მხარის ინტერესებს და მას არათანაბარ მდგომარეობაში არ აყენებდეს. ევროსასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებზე დაყრდნობით [GALSTYAN v. ARMENIA, (Application no. 9043/05) 15.11.2007; GUSINSKIY v. RUSSIA (Application no. 70276/01) 19.05.2004; NATSVLISHVILI AND TOGONIDZE v. GEORGIA (Application no. 9043/05) 29.04.2014)] საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში მიცემის ეტაპზე სამოქალაქო სამართლებრივი გარიგების დადება, რომელიც დანაშაულით მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურებას არ ემსახურება, მაღალი ალბათობით, ნების თავისუფალი გამოვლენის შედეგს არ წარმოადგენს, რადგან სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან განთავისუფლება გარიგების გაფორმების მაპროვოცირებელი გარემოებაა, რაც ნების გამოვლენის თავისუფლებას იმთავითვე გამორიცხავს. სასამართლოს განმარტებით სახელმწიფო წარმოადგენს ძლიერ მხარეს, ამიტომ ამ ტიპის დავებში მტკიცების ტვირთი განსხვავებულად ნაწილდება: სახელმწიფოს მონაწილეობით დადე-

ბული კერძოსამართლებრივი გარიგებების შეცდომების (შედავების) შემთხვევაში, სწორედ სახელმწიფომ უნდა ამტკიცოს კერძო პირთან დადებული გარიგების ნამდვილობა, მისი კანონთან და ზნეობის ნორმებთან შესაბამისობა. აღნიშნული დასკვნა ეფუძნება, სახელმწიფოს, როგორც გარიგების ძლიერი მხარის, ვალდებულებას, განსაკუთრებული პასუხისმგებლობით დაიცვას თითოეული პირის ქონებრივი უფლებები.

თუმცა, აღნიშნული სტანდარტის გათვალისწინებით საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ წინამდებარე საქმეში არ დგინდებოდა სახელმწიფოს მხრიდან უკანონო იძულების განხორციელების ფაქტი. არბიტრის სისხლის სამართლებრივ პასუხისმგებებაში მიცემა, თუნდაც ეს უშუალოდ მოსარჩელის წინააღმდეგ ყოფილიყო მიმართული, არ შეიძლება განიხილებოდეს იძულების დამადასტურებელ მტკიცებულებად, ვინაიდან იგი არის კანონით გათვალისწინებული ლეგიტიმური მოქმედება. ამასთან, ქონებების კომპანიის საკუთრებაში გადაცემის უფლება კერძო არბიტრაჟს კანონის შესაბამისად არ გააჩნდა და ამის თაობაზე აუცილებელი იყო სახელმწიფოს პრივატიზაციის აქტის მიღება, რაც არ მომხდარა. შესაბამისად, საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ქონებების სახელმწიფოსთვის დაბრუნებით მას ზიანი მიაღება.

საკასაციო სასამართლომ ხანდაზმულობის ვადებთან დაკავშირებით განმარტა, რომ ამ ტიპის საქმეებში მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი არის სკ-ის 54-ე და 976-ე მუხლები, რომლებზეც ვრცელდება 10-წლიანი ხანდაზმულობის ვადები.

*გოჩა ოყრეშიძე*

## ► 2 – 5/2021

### დაუსრულებელი გადაწყვეტილება საალიმენტო დავაში

**1. შესაგებლის წარმოუდგენლობისას სასამართლო ვალდებულია საკუთარი ინიცია-**

**ტივით მიიღოს დაუსრულებელი გადაწყვეტილება. შესაგებლის წარმოუდგენლობისას სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილებისათვის კი აუცილებელია სარჩელში მითითებული ფაქტები სამართლებრივად ამართლებდეს მოთხოვნას.**

**2. არსებობს პრეზუმფცია, რომ სასამართლოს კანცელარიის მიერ დალუქულ კონვერტში მოთავსებული სარჩელი და თანდართული მასალები მოპასუხეს სრულად ჩაბარდა, თუკი იგი არ დაადასტურებს მათ არასრულ მიღებას.**

**3. ალიმენტის დაკისრებისათვის არ არის საკმარისი ზოგადი მითითება მოპასუხის შემოსავლებზე, აუცილებელია მოსარჩელემ კონკრეტული მტკიცებულებებით დაადასტუროს მოპასუხის შემოსავლების ოდენობა. ამგვარი მითითების არარსებობისას მიიჩნევა, რომ სარჩელში მითითებული ფაქტები არ ამართლებს სასარჩელო მოთხოვნას.**

**(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)**

*სსკ-ის 232<sup>1</sup> მუხლი, სკ-ის 1214-ე მუხლი*

*საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2020 წლის 29 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე № ას-103-2020*

## I. ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა მეუღლის წინააღმდეგ განქორწინების და მისთვის ალიმენტის დაკისრების მოთხოვნით. მოსარჩელის განმარტებით, მოპასუხესთან რეგისტრირებულ ქორწინებაში იმყოფებოდა 2016 წლიდან, თანაცხოვრების პერიოდში კი შეეძინათ ერთი შვილი. მხარეები ერთად დიდი ხანია აღარ ცხოვრობენ და მათ შორის ურთიერთობა იმდენად დაძაბულია, რომ შეუძლებელია მისი გამოსწორება. მოსარჩელის მითითებით მოპასუხე შვილის რჩენასა და აღზრდაში მონაწილეობას არ იღებს, ამიტომაც მოითხოვს არასრულწლოვანი შვილის სასარგებლოდ სარჩელის აღძვრიდან